

Žewġ Anniversarji

1875 - 1930

kitba ta' Fr. Noel Camilleri

Din is-sena l-parroċċa tagħna qiegħda tfakkar żewġ anniversarji importanti fl-istorja tal-Knisja Parrokkjali. L-ewwel tifkira teħodna 125 sena ilu sewwa sew fl-10 ta' Lulju 1875 meta l-Isqof ta' dak iż-żmien Carmelo Conti Scicluna bierek il-knisja ddedikata lil San Gejtan u fetahha ghall-qima tal-pubbliku. Dan ġara għax inhass il-bżonn ta' knisja akbar ghall-Hamrun billi l-knejjes ‘Tas-Samra’ u ta’ ‘Santunnuzu’ kienu żgħar wisq ghall-popolazzjoni li dejjem kienet qiegħda tikber.

Jidher čar li biex tinfetah il-knisja ta' San Gejtanu kellha tittieħed deċiżjoni urgenti mill-Vigarju Kurat ta' dak iż-żmien Dun Fortunat Valletta li aktar tard sar l-ewwel Kappillan ta' din il-parroċċa. Diversi fatturi juru li l-Knisja infethet f'qasir żmien propju sitt snin biss wara it-tqegħid ta' l-ewwel ġebla li sehh fit-13 ta' Ĝunju 1869. Il-Knisja infethet qabel ma tlestiet għal kollo u ingħalqet ghall-bżonn u baqgħet bla kor sal-ġurnata tal-lum hekk ukoll hija baqgħet bla koppla sal-1956. Minhabba raġunijiet pastorali, l-aktar minħabba li l-parroċċi li l-Hamrun kien jiddependi minnhom, il-Knisja ta' San Gejtanu infethet għall-qima tal-pubbliku sitt snin qabel ma' l-Hamrun sar parroċċa fl-1 ta' Diċembru 1881.

Il-Kappillan Dun Gejt Mifsud fi ktejjeb li hareg fl-1930 għall-okkażjoni tal-konsagrazzjoni tal-Knisja, kiteb hekk dwar il-ftuh tal-Knisja: “il-Vigarju Kurat ta’ dak iż-żmien, Dun Fortunat Valletta hass il-bżonn li jiftahha qabel ma titlesta, u hekk ġara li nfethet qabel tlestit għal kolloġx, għalquha, għall-bżonn kif ġie ġie, u hekk baqgħet bla kor, ghax il-kor li fiha mhux sura ta’ Knisja bħal dik, bla koppla: Knisja tant kbira titlob, u jixirqilha koppla sabiha; u bla kappelluni: infethet, fi ffit kliem, u baqgħet sal-lum Knisja mhux kompluta, ghajb u dnub jaħasra! Knisja bħal din, qegħda fl-isbaħ centrū ta’ l-isbah parti ta’ Malta! Iżda dak li xtaqu jagħmlu missirijietna, u ma għamluhx għax ma setghux, ghax imrassin mill-bżonn taż-żminijiet, imissna nagħmluh, imissna nkomplu ahna, uliedhom u hekk inkomplu xewqithom, u jkollna l-knisja tal-parroċċa tagħna kompluta u lesta bħal ta’ haddiehor, u jberkuna huma mill-

ġenna fejn jinsabu u magħhom uliedna u wlied uliedna li għad jgħammru l-Hamrun warajna.

Fis-sagristija tal-Knisja, hemm żewġ kwadri taż-żejt li jfakkru lil żewġ personalitajiet kbar li għandhom x'jaqsmu mal-Knisja Parrokkjali ta' San Gejtanu. Kwadru minnhom juri lill-Isqof Gaetano Pace Forno li kien insista hafna biex titqiegħed l-ewwel ġebla fit-13 ta' Ĝunju 1869. L-Isqof Pace Forno għamel minn flusu l-Artal Maġġur ta' l-irham li llum baqa' minnu biss 2 armi ta' Pace Forno imwahħla mal-pilastri maġġur biswit l-ortal tar-Rużarju, l-ortal ta' Lourdes u l-mensa li tpoġġiet fl-art inti u dieħel mis-sagristija ta' barra ghall-Oratorju. Il-Kwadru titulari, xogħol tal-pittur magħruf Pietro Gagliardi sar ukoll minn flus l-Isqof Pace Forno u għalhekk fil-kwadru fuq il-baži tal-kolonna n-naha ta' San Gejtanu hemm ukoll l-arma tiegħu. Fil-kwadru li semmejt aktar 'il quddiem nara l-Isqof Pace Forno iżomm f'idu parċmina bl-ismijiet tal-irġiel li ffurmaw kumitat ghall-ġbir tal-fondi biex tinbena l-knisja. Taht il-kwadru hemm kitba bil-Latin li bil-Malti tfisser: "Gejtanu Pace Forno ta' l-Ordni ta' S. Wistin Arċisqof ta' Rodi u Isqof ta' Malta ħabrek hafna bi qdusitu u b'ghemilu biex inbena mill-pedamenti dan it-Tempju ddedikat lil San Gejtanu Thiene. Huwa qiegħed l-ewwel ġebla tiegħu fit-13 ta' Ĝunju 1869. Žejnu bl-ortal maġġur tal-irham u bil-kwadru pittura tal-Qaddis Patrun li hu jgħib l-isem tiegħu".

Il-kwadru l-ieħor juri lill-Isqof ta' Malta Conti Carmelo Scicluna li bierek il-Knisja fl-10 ta' Lulju 1875 u waqqaf il-Hamrun bhala paroċċa fl-1 ta' Dicembru 1881. Taht il-kwadru hemm kitba bil-Latin li bil-Malti tfisser: "Carmelo Conti Scicluna Arċisqof ta' Rodi u Isqof ta' Malta kien li fil-10 ta' Lulju tas-sena 1875 bierek b'ċeremonja mqaddsa dan it-tempju dedikat lil San Gejtanu Thiene li kien ga mibdi u li tkompli bit-thabrik tiegħu, u li fl-ewwel ta' Dicembru 1881 imżejjen b'hafna opri sagħri minn butu, waqqafha paroċċa".

Hamsa u hamsin sena wara l-ftuh u t-tberik tal-Knisja, sewwa sew nhar is-26 ta' Settembru 1930, l-Arċisqof ta' Malta Dom Mauro Caruana OSB ikkonsagraha b'ċeremonji solenni. Għal din l-okkażjoni, l-Kappillan ta' dak iż-żmien Dun Gejt Mifsud hareġ ktejjeb biex jiispjega lill-poplu t-tifsira tar-rit tal-Konsagrazzjoni. Il-Konsagrazzjoni tal-Knisja hija avveniment importanti hafna fil-ġrajja ta' Parroċċa. Il-Liturġija nnifha tonora din il-ġrajja u tagħtina prioritā anke fuq il-festi tal-Madonna fil-Liturġija tas-Sieghat (il-brevjar). Dan għaliex, il-konsagrazzjoni tfisser illi l-Knisja timtela bil-għorja ta' Alla u ssir l-ghamara tiegħu mal-bnedmin. Il-konsagrazzjoni tfakkar ukoll li l-poplu t'Alla li jingabar f'dik il-Knisja partikulari huwa wkoll ikkonsagrati lil Alla permezz tal-magħmudija. Fil-fatt fir-rit tas-Sagament tal-magħmudija, l-imġhammed jindilek biż-żejt tal-Grizma, l-istess žejt li jintuża fis-Sagamenti tal-Grizma

tal-Isqof u fl-Ordni Sagri u kif ukoll fil-Konsagrazzjoni tal-ortal u tal-Knisja.

Il-Knisja Parrokkjali tal-Hamrun kienet ikkonsagraha bir-Rit l-Antik li minhabba s-Solennità tieghu, iċ-ċeremonja kienet tieħu fit-tul mhux hażin, milli jidher, bla dubju dak in-nhar kien hawn festa kbira fil-Hamrun. Tant hu hekk li l-ktieb ta' tifkira li hareg il-Kappillan Mifsud kien immirat biex iheġġeg lill-poplu biex jiehu sehem f'ċelebrazzjoni “tassew qaddisa u kbira”. Wara li Dun Gejt jagħti spjegazzjoni dwar l-iskop tal-Konsagrazzjoni ifisser ir-rit taċ-ċeremonji u jien se nipprova niġbor it-tagħrif fil-qosor biex ahna jkollna idea ta' x'sar fis-26 ta' Settembru ta' 70 sena ilu.

L-Isqof Dom Mauro Caruana, libes kappa bajda bil-kleru mieghu jersaq lejn ir-relikwi tal-qaddisin marti “magħluqa ġo kaxxa ċkejkna ssigillata u esposta fost id-dawl tax-xemgħa ġewwa niċċa mżejna mill-ahjar”, biex jitlob il-ħniena ta' Alla u għalhekk jitkantaw is-sebħha Salmi penitenjali. Dawn ir-relikwji ikunu esposti fi Knisja filjali u fil-każ tal-Hamrun fil-Knisja ta' Santunuzzu. Wara s-Salmi bdiet il-purċissjoni ghall-Knisja Parrokkjali u jieqfu quddiem il-bieb il-Kbir li jkun magħluq.

Fil-Knisja ma kien hemm hadd hlief djaknu liebes l-alba, kurdun u stola bajda. L-Isqof beda billi jkanta: “O Alla li tista’ kollox, Missier, Iben u Spiritu s-Santu, ejja fostna” u l-kleru u l-poplu niżlu gharkobbtejhom biex jitolbu l-intercessjoni tal-qaddisin bil-kant tal-litanija tal-qaddisin. L-Isqof imbagħad mar għal ftuħ tal-bieb il-kbir tal-knisja li hija xbieha tas-Sema. Wara li bieren l-ilma u l-melh, raxx l-ilma fuqu nnifsu, fuq il-kleru u fuq il-poplu u mbagħad b'żewġ abbatini bl-akkolti f'idejhom huwa dar mal-knisja jroxx l-ilma mbieren fuq il-hitan ta' barra tal-knisja filwaqt li tenna ta' sikwit dawn il-kelmiet: ‘fl-isem tal-Missier, ta' l-Iben u ta' l-Ispritu s-Santu’.

Malli l-Isqof wasal quddiem il-Knisja talab lil alla biex jiehu dak it-tempju taht il-harsien tieghu u biex jagħmel minnu dar ta' qdusija u ta' talb. Imbagħad habbat fuq il-bieb bit-tarf tal-baklu u qal ‘Infethu, O Bibien ewlenija, infethu, Bibien ta’ dejjem biex jidhol is-Sultan tal-glorja’. Id-djaknu jsaqs minn ġewwa l-Knisja: ‘Min hu dak is-sultan tal-glorja?’ u l-Isqof iwieġbu: ‘Huwa Alla qawwi u li jista’ kollox; Alla ta’ l-eżerċi’. Id-djaknu ma fetħa il-bieb u l-Isqof reġa’ dar għal darbejnejn ohra ibierek il-hitan tal-knisja minn barra. Wara t-tielet darba id-djaknu fetħa il-bieb minn ġewwa u l-Isqof, qabel ma dahal fil-Knisja naqax is-sinjal tas-Salib fuq l-ghatba tal-bieb u qal: ‘Araw is-sinjal tas-Salib warrbu minn hawn spirti hžiena’. Il-Kleru dahal fil-Knisja wara l-isqof iżda l-poplu baqa’ barra biex iċ-ċeremonja tkompliet kif jixirqilha minhabba l-ispazju.

Kif dahal fil-Knisja, l-isqof intona il-‘Veni Creator’ u talab għal darb’ohra l-litanija tal-qaddisin u warajha tkanta l-‘Benedictus’. Waqt il-‘Benedictus’ l-

Isqof kiteb l-ittri ta' l-Alfabett Grieg u latin bit-tarf tal-baklu fuq żewġ strixxi tal-irmied forma ta' X fl-art u f'nofs il-korsija b'tali mod illi l-ewwel u l-ahħar ittra ta' kull alfabett ġew imqieghda fl-erba' angoli tal-knisja. Din tfisser l-għaqda tal-ġnus fi hdan il-knisja bil-qawwa tas-salib.

Iċ-ċerimonja tkompliet bit-tberik tal-altari u l-hitan ta' ġewwa tal-Knisja. Għal dan it-tberik, l-Isqof Dom Mauro Caruana uža ilma ġdid u miegħu hallat melh, irmied u inbid. Dawn huma simbolu tad-divinità u l-umanità ta' Ĝesu. Il-Mulej Ĝesù jagħti l-qdusija lit-tempju fejn jħammar hu. It-tberik tal-hitan sar fi tliet darbiet: fil-gholi, u x'xin resaq lejn l-altar ibierek l-art. Wara sar it-tberik tal-altar maġġur filwaqt li Isqof qal: 'Jitqaddes dan l-altar f'gieh Alla, f'gieh il-Verġni Marija, f'gieh il-Qaddisin kollha taht l-isem u t-tifkira ta' San Gejtanu, fl-Isem tal-Missier, ta' l-Iben u ta' l-İspirtu s-Santu'. Imbagħad dar seba' darbiet miegħu u raxxlu l-ilma mbierek waqt il-kant ta' Salm 50. Wara din iċ-ċerimonja l-Isqof kanta il-Prefażju u wara hallat il-ġir, ir-ramel ma' l-ilma mbierek għamlu siment u reġa bierku biex aktar 'il quddiem jissiġilla bih u jagħlaq ir-relikwi tal-qaddisin fl-altar.

Is-sacerdoti refghu fuq spallejhom ir-relikwi tal-qaddisin u daru fil-knisja proċessjonalment waqt il-kant tal-'Kyrie Eleison'. Il-poplu, li sadanittant kien miġbur fuq iz-zuntier u barra l-knisja, dahal fil-knisja wara din il-purċissjoni. L-isqof imbagħad ikkonsagra biż-żejt tal-Grizma l-qabar żgħir f'nofs l-altar u mbagħad qiegħed ir-relikwi tal-qaddisin bi tliet bċejjeċ ta' l-inċens u għalqhom b'ġebla b'salib imnaqqax fuqha. Wieħed mis-sacerdoti baqa' biċ-ċensier f'id ċejx ixixerred madwar l-altar id-duħħan ta' l-inċens.

L-Isqof imbagħad ikkonsagra solennement l-altar. Huwa xerred iż-żejt tal-Grizma fuq wiċċi l-altar u delku b'idejh. Fl-istess waqt tnaqq Xu tħalli salib u tħalli kolonna tal-Knisja. Dawn it-tħalli salib huma xbieha tat-ħalli salib u tħalli kolonna tal-Knisja tiegħi. L-Isqof, wara li kkonsgra l-altar resaq quddiem kull salib u tela' hdejhom permezz ta' palk bit-taraġ u dilihom ukoll biż-żejt tal-Grizma u qal din it-talba: 'Dan it-Tempju jkun imqaddes u kkonsagrati fl-isem tal-Missier, ta' l-Iben u ta' l-İspirtu s-Santu ghall-gieħ ta' Alla tal-Verġni Marija Santissima u tal-Qaddisin kollha taht l-isem u t-tifkira ta' San Gejtanu ta' Thiene'.

Wara l-konsagrazzjoni tal-altar u tal-knisja, l-Isqof Dom Mauro Caruana, għamel l-ewwel offerta fuq l-altar. Hemmhekk huwa bierek 25 biċċa inċens u għamel bihom hamest-is-slaleb: wieħed f'nofs l-altar u l-erbgha l-ohra f'kull ponta ta' l-altar. Imbagħad poġġa fuq dan l-inċens erba' slaleb magħmulu minn żewġ kandiletti u xegħelhom. Dawn is-slaleb jaqbd u d-duħħan tal-inċens huma xbieha tal-virtu illi għandhom isebbhu il-qalb tan-nisrani. X'xin is-slaleb tal-kandiletti u l-inċens kieni jinharqu, l-Isqof u l-Kleru,

gharkobbtejhom kantaw din l-Antifona: ‘Jinghata tifhir lil Alla: ejja O Ruh il-Qodos imla l-qalb tad-devoti tieghek u ahraqhom bin-nar ta’ l-imħabba tiegħek’. Din iċ-ċelebrazzjoni temmet iċ-ċerimonja tal-konsagrazzjoni u l-altar tghatta bi triehi ġoddha li ġew imberkin mill-Isqof u nxtegħelu x-xemghat ta’ fuqu u x-xemghat l-ohra kollha tal-knisja. Wara c-ċerimonja kienet icċelebrata Quddiesa Solenni.

Kull Knisja tiġi kkonsagrata fl-isem ta’ xi Qaddis. Dan il-qaddis huwa protettur u mera li l-Knisja tqiegħdu quddiem ghajnejn l-insara ta’ kull parroċċa. Huwa rbit ieħor bejn il-Knisja ta’ l-art u l-Knisja tas-Sema. Għalhekk kull nisrani għandu jqaddes il-festa ta’ missieru b’ferħ tal-qalb u bi proponiment sod li jimxi fuq il-passi tiegħu. F’kull stat li fih inkunu, fil-hajja ta’ kull qaddis, insibu virtujiet mill-isbah x’nimitaw bħalma ahna l-Hamruniżi nsibuhom fil-mahbub missier tagħna San Gejtanu.

Nieħdu hsieb il-knisja tagħna bl-imgieba tajba tagħna. Niftakru li hija l-Bieb tas-sema li tressaqna lejn Alla, lejn Marija, lejn San Gejtanu u l-qaddisin kollha. Iżda fuq kollox nieħdu hsieb il-qdusija tagħna ghax ahna tempju ħaj li fih jgħammar l-Ispirtu ta’ Alla li rċevejna fil-magħmudija.

Priya

Italian & English Fashion Handbags, large range of gifts for all ages & all occasions & variety of sunglasses, watches, lighters, scarves, children gifts and hair accessories.

PRIYA

211, St Joseph High Street,
Hamrun HMR 04

Tel: (Shop) (356) 246049
Res./Fax: (356) 243396